

NUODUGNAUS MOKYMOŠI SAMPRATA

I SKYRIUS

BENDROŠIOS NUOSTATOS

1. Nuodugnaus mokymosi sampratos (toliau – Samprata) paskirtis – apibrėžti savitą nuodugnaus mokinių mokymosi mokykloje sistemą. Nuodugnus mokymasis (toliau - NM) – tai papildantis I ir II dalį pagrindinio ir vidurinio ugdymo programą mokymasis per mokinio pasirinktą visus mokymosi mokykloje metus tyrinėti sritį ugdantis svarbiausias veiksmingam mokymuisi reikalingas žinias, supratimą, gebėjimus ir praktiką. Nuodugnus mokymasis skatina mokinius ir mokytojus aktyviai mokytis be prievartos, skatina tyrinėti atsižvelgiant į tai, kuo domisi mokiniai, leidžia nevaržomai pasitelkti individualius mokymosi stilius ir vystymosi etapus, darančius įtaką mokinių sričių tyrinėjimams, ir augina mokinių pasitikėjimą savimi jiems mokantis. Šią Sampratą ar pasirinktus nuodugnaus ugdymo sistemos elementus gali taikyti valstybinė, savivaldybės ar nevalstybinė bendrojo ugdymo mokykla (toliau – Mokykla) teisės aktu nustatyta tvarka. Samprata apibrėžia Amerikoje, Australijoje, Japonijoje populiaraus ir veiksmingo nuodugnaus mokymosi filosofiją, principus ir pagrindines nuostatas, ugdymo turinio, ugdymo organizavimo ypatumus, mokytojams keliamus reikalavimus.

2. Nuodugnus mokymasis, taikant nuodugnaus mokymosi iniciatoriaus Amerikoje Kierano Egano metodiką, kuri remiasi dar Platono iškelta mintimi, kad tinkamai išmokus konkrečių mokymosi formų ne tik sukaupiama daug žinių, bet ir siela nukreipiama dorybingesnio gyvenimo link. Mokyti nuodugnaus mokymosi forma – tai nuo 5 iki 12 klasės kiekvienam mokiniui nuodugnai, intensyviai, plačiai tirti pasirinktą temą, klasifikuoti, eksperimentuoti, analizuoti estetinius, medicininius, istorinius, etinius ir kitų sričių aspektus. Mokinys ugdomi intelektines, socialiai svarbias vertybes, ugdomi įprotį ieškoti tiesos ir jos laikytis.

3. Samprata parengta, remiantis Kanados Simono Fraserio universiteto profesoriaus Kierano Egano ugdymo filosofija, principais, turiniu ir praktine patirtimi.

4. Sampratoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme vartojamas apibrėžtis.

II SKYRIUS

NUODUGNAUS MOKYMOŠI (NM) FILOSOFIJA, TIKSLAS, PRINCIPAI IR PAGRINDINĖS NUOSTATOS

5. Nuodugnus mokymasis – mokymosi forma, kuri taikoma siekiant gerinti ugdymą ir išugdyti socialiai svarbias vertybes. K. Egano parengta mokymo programa daro reikšmingą

poveikį, o įgyvendinti ją labai paprasta. NM sėkmės rodiklis, kad ji vykdoma vis daugiau Amerikos, Australijos, Japonijos mokyklų, nes plačios žinios nėra pravarčios tuo, kad joms būdingas paviršutiniškumas ir stinga svarbiausio tikrojo švietimo aspekto – išsamaus pažinimo: iš kartos į kartą mokyklose mokiniams bandoma išdėstyti kuo įvairesnes temas, kadangi ugdymo turinyje numatyta, kad iki mokyklos baigimo mokiniai bent jau susipažintų su daugeliu žmogiškojo pažinimo sričių. K. Egan teigia, kad tikrąjį švietimą sudaro ir bendrasis pažinimas, ir išsamus suvokimas. Nuodugnus mokymasis išsamų pažinimą įtraukia į pagrindinį ugdymą. K. Egano parengtoje programoje numatyta, kad mokiniai mokysis pagal įprastą ugdymo turinį, tačiau jis bus papildytas vienu itin svarbiu aspektu: nuo pat pirmųjų dienų mokykloje iki užveriant jos duris kiekvienas mokinys nuodugnai nagrinės vieną pasirinktą temą ir iki mokyklos baigimo kiekvienas mokinys pasirinkta tema sužinos kone tiek, kiek sukaupia žinių per žmonijos istoriją. Stropiai mokydamasis vieną temą, mokinys išmoks itin svarbias gyvenimą keičiančias pamokas apie erudicijos reikšmę, pasišventimo vertę ir džiaugsmą teikiančią nuodugnų dalyko išmanymą.

6. Nuodugnus mokymasis pagrindžiamas visų pagrindinių idėjų, dominuojančių švietėjiškame mąstyme pastaruosius porą amžių, aspektais ir kartu yra savarankiška idėja. Socializacijos idėja, anot K. Egan, pagrindžia NM kaip socialiai svarbių idėjų ugdymą. Iš tradicinio švietimo idėjos NM perėmė tai, kas geriausia jaunuolio protui: įvairios akademinės žinios, meniniai užsiėmimai. Iš progresyvistinio paveldo (Herbert Spencer, John Dewey, Jean Piaget) NM perėmė šiuos aspektus: būtinumą atsižvelgti į individualius mokinių skirtumus, ugdyti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdymo turinį sudaryti atsižvelgiant į tai, kuo mokiniai domisi; mokymosi neatskirti nuo kasdieninio gyvenimo; mokinius skatinti aktyviai dalyvauti. Tačiau NM yra ir savarankiško mokymosi forma, nes skatina kaupti žinias ir mokinių tyrinėjimų, nulemtų to, kuo jie domisi, skatinimą, bet šią veiklą ir riboja, ir praplečia įgyjamos kognityvinių priemonių sekos. NM yra ne šiaip žinių trupinėlių kaupimas, o išskirtinė sistemingo supratimo rūšių sekos vystymosi priemonė.

7. Nuodugnus mokymasis tvirčiau paremtas ir visapusiškiau prisideda prie sociokultūrinės ir kultūrinės rekapituliacijos teorijos, kuri naujai pateikia Vygotskio švietimo koncepciją. NM remiamasi Levo Vygotskio požiūriu, kad mokymasis ir kognityvinių priemonių naudojimas yra vystymosi proceso varomoji jėga (kognityvinių priemonių vystymasis susijęs su savo kultūrinio paveldo studijomis), o kognityvinės priemonės visada susijusios su žiniomis.

8. NM – tai nauja žinių, suvokimo, įgūdžių ir veiksmingam mokymuisi būtinų praktinių gebėjimų ugdymosi forma, veikianti visą mokyklinį ugdymą: mokinys tyrinėdamas pasirinktą temą mokosi laboratorijose, įmonėse, organizacijose, gamyklose, profesinėse, aukštesiose mokyklose, kolegijose, įvairiose įstaigose – visur, kur apie tiriamą temą galima gauti žinių.

9. NM atsirado iš ilgalaikės tyrimų programos, kuria buvo siekiama nustatyti, kaip sužadinti mokinių emocijas ir vaizduotę pasitelkiant ugdymo turinį.

10. NM išradingojo švietimo tyrimų grupė (www.ierg.net) atrado principą, kad visos žinios yra kieno nors vilčių, baimių ar aistrų ir išradingumo rezultatas, todėl nenorint, kad ugdymo turinys virstų žinių enciklopedija, prie kurios mokiniai prisiliečia tik paviršutiniškai, ugdytinius būtina išmokyti emocijų, atgaivinančių žinias.

11. Nuodugnaus mokymosi tikslas – ugdyti svarbiausias veiksmingam mokymuisi reikalingas žinias, supratimą, gebėjimus ir praktiką. Siekiama, kad atsižvelgiant į Bendrąsias programas, mokiniai:

11.1. ugdytų savo pačių kompetenciją, o nesikliautų vien svetima kompetencija;

11.2. suvoktų dalyką iš esmės, iš vidaus, nesitenkintų tik atskirų faktų žinojimu – gebėtų juos susieti;

11.3. mokytųsi su malonumu;

11.4. žinias atrastų savarankiškai, per praktiką;

11.5. išsiugdytų bendražmogiškas vertybes per asmenines patirtis.

12. Taikant nuodugnų mokymą 5-8 klasėse labiau individualizuojamas ugdymas, atskleidžiama mokinių asmenybė, jų gebėjimai ir tobulėjimas. Mokiniai nuodugnai mokosi jiems patiems reikalingą ir įdomią pasirinktą sritį iš pateiktų temų sąrašo.

13. 9–12 klasėse tęsiamas nuodugnus mokymasis, suteikiant galimybę pasirinkti sritis gabiems ir mažiau motyvuotiems mokiniams. Taip natūraliai vykdomas turinio diferencijavimas ir visi mokiniai, tyrinėdami pasirinktas nuodugnaus mokymosi temas, gali patirti mokymosi sėkmę.

14. Nuodugnus mokymasis remiasi šiais principais:

14.1. kompetencijos ir aiškinimosi, kaip veikia žinios;

14.2. mokymosi malonumo (mokymasis nepriverstinis);

14.3. vaizduotės stimuliacijos (vaizduotės pagrindas – žinios);

14.4. savarankiško išmokymo (projektai ir socialinės veiklos);

14.5. savasties pajutimo (žinios padeda suvokti savo žmogišką esybę);

14.6. kiekvienos temos neišsemiamumo suvokimo (praturtinamas mokymo procesas);

14.7. kognityvinių strategijų perėmimu ne tik iš rašytinių, bet ir iš žodinių kultūrų (suprantamas žmonių mąstymas).

15. Nuodugnaus mokymosi pagrindinės nuostatos:

15.1. ugdymas grindžiamas įprastu ugdymo turiniu, papildytu nuodugniu giliu vienos pasirinktos temos tyrinėjimu;

15.2. tema nagrinėjama nuo penktos klasės iki mokyklos baigimo – dvyliktos klasės;

15.3. mokomasi praktinio mokymosi vietose: universitetų, kolegijų laboratorijose, įmonėse, įstaigose ir kitose temai visapusiškai tyrinėti tinkamose vietose.

15.4. kiekvienas mokinys pasirinkta tema sužino tiek, kiek sukaupia žinių per žmonijos istoriją, mokiniai tampa tyrinėjamos srities specialistais, aktyvūs mokymosi dalyviai.

15.5. mokinys išmoksta itin svarbias gyvenimą keičiančias pamokas apie erudicijos reikšmę, pasišventimo vertę ir džiaugsmą teikiančią nuodugnę išmanymą.

15.6. mokantis bendradarbiaujant, tyrinėjant kuriamos įvairios besimokančios bendruomenės.

III SKYRIUS

NUODUGNAUS MOKYMO(SI) TURINYS

16. Ugdytas mokykloje pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas grindžiamas Bendrosiomis programomis, į kurias integruojamas nuodugnaus mokymosi turinys. Tai paprasta naujovė, galinti keisti mokymą. Nuodugnaus mokymosi turinį sudaro privalomas bendrojo ugdymo turinį papildantis nuodugnus temos tyrimas:

16.1. Penktoje-šeštoje klasėje, ištyrus mokinių nuodugnaus mokymosi poreikius, per specialią ceremoniją mokinys paskelbia sritį ir jam įteikiamas jos simbolis bei aplankas medžiagai kaupti – veikla prasideda pokalbiais su kitais mokiniais apie gautą ypatingą asmeninę temą, tėvų, vyresnių mokinių, pažįstamų klausinėjimu. Pildomas aplankas, į kurį dedami piešiniai, iškarpos, užrašai pasirinkta tema, renkama medžiaga ir pradedama klasifikuoti sukaupta medžiaga, konsultuojami tokias pačias temas nagrinėjantys penktokai. Mokytojai pasiūlo tolesnių tyrinėjimo kryptį; mokiniai įgytus gebėjimus naudoja kitose ugdymo turinio pamokose, pristato savo temas penktokams. Kiekvienam mokiniui suteikiama erdvė serveryje, kurioje jis pradeda kurti internetinį skaitmeninį aplanką: pertvarkant gausėjančias sukaupas žinias, ugdomi vis sudėtingesni klasifikavimo ir tvarkymo įgūdžiai bei kiti susiję gebėjimai; mokslo metų pabaigoje sudaromas dešimties mėgstamiausių per metus atrastų dalykų sąrašas.

16.2. Septintoje-aštuntoje klasėje mokiniai apie savo sritį (temą), kaip teigia K. Eganas, dažniausiai žino daugiau negu mokytojai. Padedantys sudaryti aplankus, mokiniai skatinami jungtis prie įvairių internetinių forumų, susijusių su jų tema – kuriami tinklalapiai, kuriuose mokiniai dalijasi savo žiniomis ir pristatymais; taip pat pagalbos ieškoma įmonėse, įstaigose, profesinėse ir aukštosiose mokyklose, mokinių darbai (tyrimų schemas) iškabinami parodose mokykloje, mieste, respublikoje – mokiniai tokiu būdu propaguoja ne tik nuodugnę mokymąsi, bet ir mokymąsi apskritai, patiriant sėkmę.

16.3. Devintoje-dešimtoje klasėje mokiniai pagal pasirinktą sritį rengia temų aplankus, kuriuos baigdami pagrindinio ugdymo programos I ir II dalis panaudoja rašant baigiamąjį projektinį (tiriamąjį arba kūrybinį) nuodugnaus mokymo turinio darbą. Mokyklos pasiūlytomis ar pačių pasirinktomis temomis ir pagal Mokyklos nustatytus reikalavimus. Šie darbai pristatomi mokyklos organizuojamoje Kauno apskrities Jaunųjų mokslininkų konferencijoje, darbus vertina ir komentuoja aukštųjų mokyklų dėstytojai, tėvų atstovai.

16.4. Vienuoliktoje-dvyliktoje klasėje nuodugnai besimokančiųjų dėka mokykla tampa daugybės sričių kompetencijos centru: vienuoliktokai-dvyliktokai rengia temų pristatymus visai mokyklos bendruomenei; organizuoja renginius „Klausk eksperto“, skirtus kitiems mokiniams, tėvams ir visuomenei; rengia radijo laidas, į kurias galima skambinti; organizuoja jaunųjų mokslininkų konferencijas ir dalyvauja seminaruose bei konferencijose aukštosiose mokyklose.

17. Tyrinėjimo sritį mokinys gali keisti baigęs pagrindinio ugdymo programos I arba II dalis.

18. Baigdami vidurinio ugdymo programą mokiniai atlieka nuodugnaus mokymo turinio darbą (mokslinį, tiriamąjį arba kūrybinį), susijusį su būsimąja studijų (karjeros) kryptimi, pasirinktomis temomis ir pagal Mokyklos nustatytus reikalavimus. Šie darbai pristatomi mokyklos organizuojamoje Kauno apskrities Jaunųjų mokslininkų konferencijoje arba Jaunųjų mokslininkų konkursuose šalyje.

19. Nuodugnaus mokymosi dalykų integralumas:

19.1. Dalykų mokytojai, rengdami ilgalaikius teminius planus, papildo Bendrąsias I ir II dalies pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas įvairių mokslo sričių aktualiomis temomis, skatinančiomis išsiugdyti visą pažintinių gebėjimų spektrą.

19.2. Dalykų mokytojai planuodami ir organizuodami pamokas remiasi mokinių sukaupta patirtimi ir žiniomis iš nuodugnaus mokymosi srities. Mokiniai rengia užduotis, pristatymus, pateikia informaciją iš pasirinktos srities per pamokas.

19.3. Mokykloje 2 kartus per mėnesį kiekvienas dalyko mokytojas 5-12 klasėse organizuoja nuodugnaus mokymosi pamokas pagal mokinių pasirinktas sritis, kurios vyksta ne pagal klases, o pagal mokymosi sritis. Pamokos planuojamos kiekvieną mėnesį ir numatomos mokyklos veiklos plane.

19.4 Mokiniam teikiama ne tik dalykų mokytojų, bet ir visapusiška socialinio pedagogo, psichologo, karjeros specialistų, socialinių partnerių pagalba, iškilus būtinybei konsultuotis pasirinkta nuodugnojo mokymosi tema.

19.5. Mokiniai kartu su mokytojais, tėvais (globėjais), socialiniais partneriais rengia individualų nuodugnaus mokymosi planą pagal Mokyklos nustatytą tvarką.

19.6. Mokiniai susiranda kartu su mokytojais bei mokyklos karjeros centro specialistais socialinius partnerius nuodugnaus mokymosi erdvėms.

19.7. Mokykla pasirašo bendradarbiavimo sutartis su socialiniais partneriais dėl nuodugnaus mokymosi galimybių ir sąlygų sudarymo mokiniams.

19.8. Pasirinkta sritis yra integruojama į pagrindinio I ir II dalies bei vidurinio ugdymo programų ugdymo turinį pagal poreikius (1 priedas).

20. Nuodugnaus mokymosi tema turi visus mokymosi metus nuo 5 iki 12 klasės skatinti įvairiapusiškus tyrinėjimus, todėl privalo atitikti tam tikrus kriterijus:

- 20.1. išsamumo – apimti daug tarpdisciplininės medžiagos;
- 20.2. nuodugnumo – skatinti pažinti temą „iš vidaus“, sužinoti jos ribas ir kraštutinumus;
- 20.3. įsitraukimo – sudominti, persmelkti savo medžiaga, uždegti tolimesnei veiklai.

IV SKYRIUS

NUODUGNAUS MOKYMO SI ORGANIZAVIMO YPATUMAI

21. Ugdymo (-si) procesas yra:

21.1. integralus, pasireiškiantis transdisciplininiais integracijos metodais (tyrimo įgūdžiais, mąstymo modeliais) – suderinamos humanitarinių, tikslųjų, socialinių, gamtos mokslų ir menų, sporto, judėjimo ugdymo turinio programos;

21.2. besiremiantis sąveika – tikslingai derinami tradiciniai ugdymo metodai su inovatyviais, lavinantys įvairius asmens intelektus;

21.3. grindžiamas aukštesniųjų mąstymo gebėjimų ir problemų sprendimo reikalaujančia projektine mokslinė, tiriamąja bei kūrybine veikla;

21.4. įgyvendinamas per pažintinei, kultūrinei, projektinei veiklai skirtas ugdymo proceso dienas, formalųjį ir neformalųjį švietimą. Mokykloje organizuojamos Nuodugnaus mokymosi dirbtuvės „Jaunojo išradėjo laboratorija“ bei Vilniaus universiteto diena „Karjeros laiptai“ (Ugdymo planas);

22. 5-12 klasių auklėtojai kartą per mėnesį klasių valandėlių metu organizuoja apskrito stalo diskusiją, kaip sekasi nuodugniam mokytis, teikia pagalbą iškilus sunkumams (klasės vadovo veiklos planas).

23. Nuodugnaus mokymosi ugdymo turiniui įgyvendinti pasitelkiami aukštųjų mokyklų, verslininkų, tėvų intelektualiniai išteklių.

24. Iki 20 procentų Nuodugnaus mokymosi, ugdymo dalykams skirtų pamokų organizuojama įvairiose edukacinėse erdvėse už mokyklos ribų, mokslo įstaigose, aukštesiose mokyklose, tėvų darbovietėse pagal partnerystės programas (2 priedas).

25. Ugdymo kokybę užtikrinama nuolatiniu pasiekimų ir pažangos vertinimu bei įsivertinimu:

25.1. sukuriama kiekvieno mokinio ugdymo (-si) stebėsenos, įsivertinimo ir pagalbos sistema, mokiniai kuria temos portfolio;

25.2. mokytojai veda individualius pokalbius su mokiniais, jų tėvais, dėl nuodugnaus mokymosi sėkmės;

25.3. ugdymo procese ir nuodugniajame mokymesi vertinama mokinio pažanga – atlikus pasirinktos srities pristatymą ir pateikus rekomendacijas (Mokyklos pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarka);

25.4. mokiniai metų pabaigoje atsiskaitydami už nuveiktą darbą pasiekia tam tikrą lygį (pagrindinis, aukštesnysis ir aukščiausias), kuris nustatomas pagal mokyklos metodinėse grupėse tam tikram lygiui apibūdinti priskirtus kriterijus (3 priedas).

V SKYRIUS

REIKALAVIMAI MOKYTOJAMS

26. Mokytojai:

26.1. atitinka reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme;

26.2. veikloje ir gyvenime vadovaujasi humanistinėmis nuostatomis ir jas įgyvendina ugdymo procese;

26.3. pedagoginėje veikloje vadovaujasi K. Egano nuodugnaus mokymosi principais ir nuostatomis, išdėstytais 12. ir 13. punktuose;

26.4. geba veikloje įgyvendinti nuodugnaus mokymosi ir ugdymo paradigms sąveiką, nuolat domėdamiesi švietimo naujovėmis ir diegdami jas praktikoje;

26.5. atviri naujovėms ir pokyčiams, profesionalūs, lyderiai;

26.6. nuolat tobulina nuodugnaus mokymosi profesines, dalykines kompetencijas, dalyvaudami alternatyviojo ugdymo seminaruose, studijuodami K.Egano veikalus ir bendradarbiaudami su nuodugniųjų mokymąsi įgyvendinančiomis Amerikos, Japonijos, Australijos mokyklomis.

26.7. Apibendrina ir reflektuoja savo pedagoginę patirtį Mokykoje rengiamose *Metodinės dienos* renginiuose, konferencijose, seminaruose.

VI SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

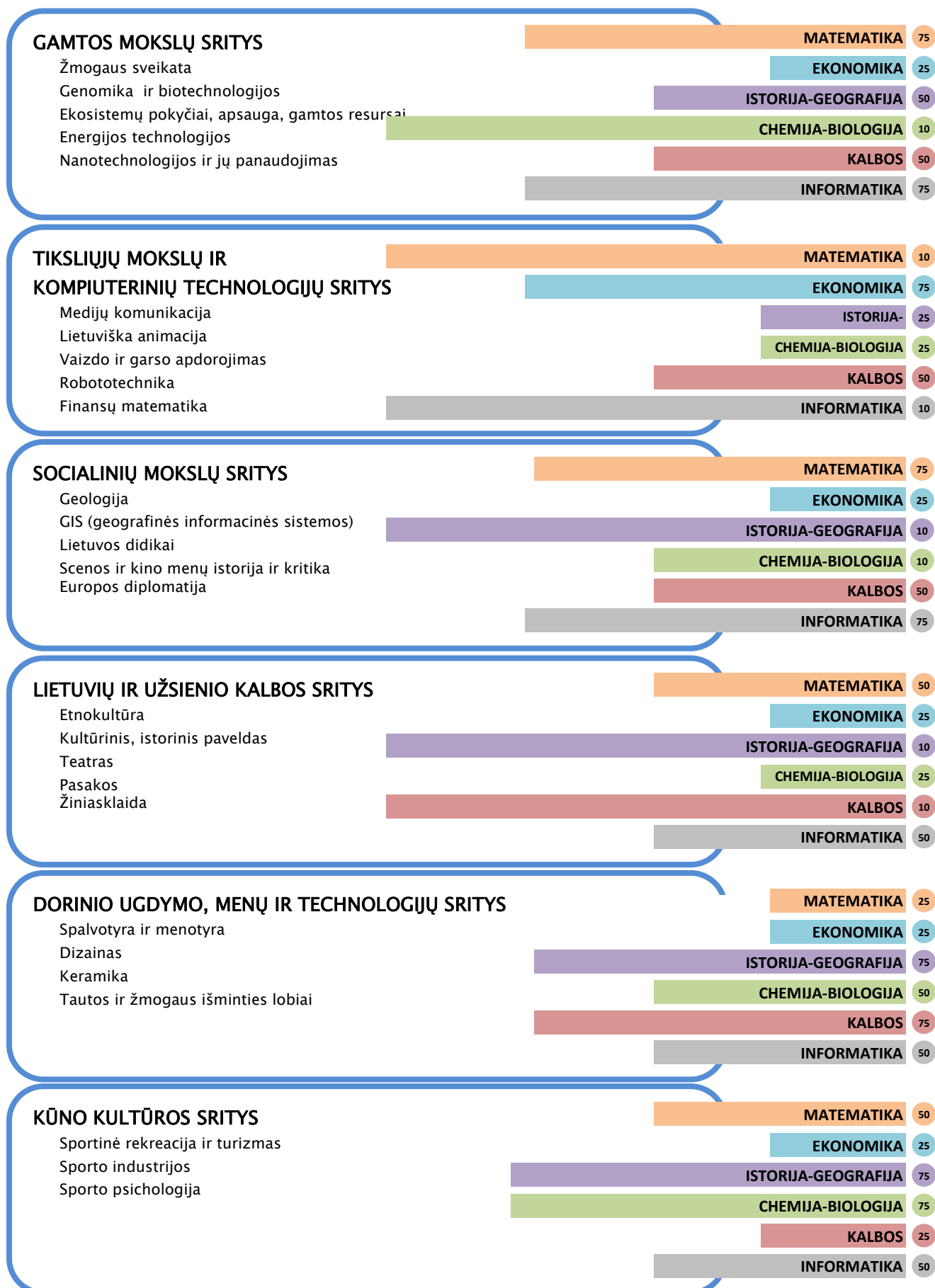
27. Mokyklos bendruomenės nariai bendromis pastangomis kuria prasmingą ugdymo(si) procesą, skatinantį reflekyvų, kritinį, kūrybinį mąstymą bei su juo susijusias socialines veiklas.

28. Papildant I ir II dalies pagrindinio ir vidurinio ugdymo programą nuodugnaus mokymosi forma - skatinamas ir palaikomas mokyklos bendruomenės aktyvumas, jos narių lyderystė, paremta K.Egano nuodugnaus mokymosi teorija ugdymui kurti ir įgyvendinti.

29. K.Egano nuodugnus mokymasis įgalina sėkmingai ugdyti(s) harmoningą asmenybę – tokios asmenybės išlaiko, tęsia ir kuria tautos identitetą, garsina valstybę kūrybiniais, moksliniais laimėjimais ir pasiekimais.

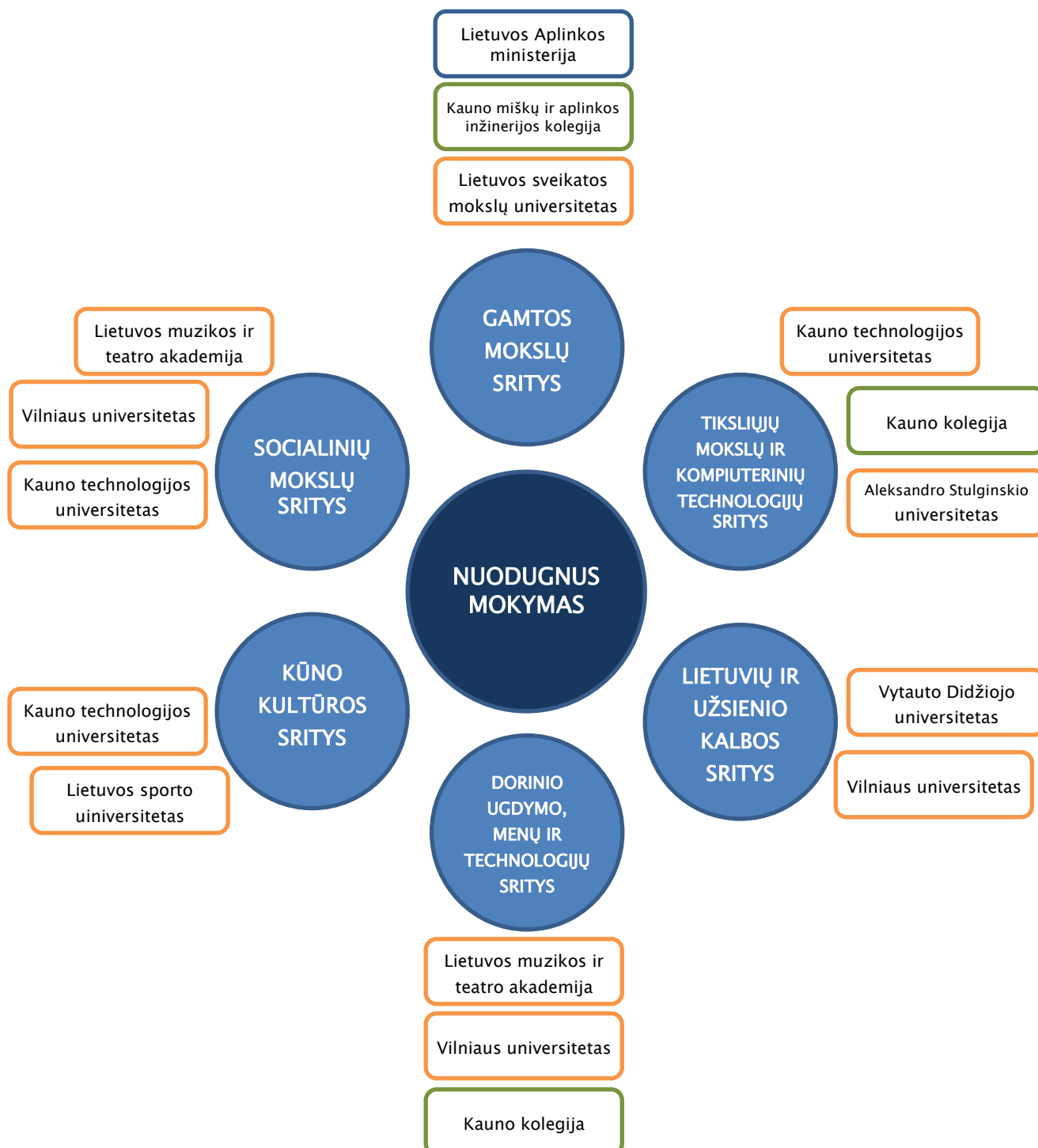

NUODUGNAUS MOKYMOSI DALYKŲ INTEGRALUMO SPEKTRAS

Pastaba. Nuodugnaus mokymo sritys yra integruojamos nuo 5-12 kl. į visų dalykų ugdymo turinį pagal pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas

NUODUGNAUS MOKYMO SI BEDRADARBI AVIMAS

NUODUGNAUS MOKYMOSI PAŽANGOS VERTINIMO PIRAMIDĖ

